

วารสารธรรมเพื่อชีวิต

JOURNAL OF DHAMMA FOR LIFE

ISSN: 2822-048X

<https://soo8.tci-thaijo.org/index.php/dhammalife/index>

Original Research Article

บทคัดย่อ: ทางเลือกใหม่ของความเป็นเงิน

Bitcoin: New Alternative Financial Approach

ธีรยา เสือนาค¹ & รัตพงษ์ สอนสุภาพ^{2*}Theeraya Sueanak¹, & Rattaphong Sonsuphap^{2*}

ARTICLE INFO

Name of Author &
Corresponding Author: *

1. ธีรยา เสือนาค

Theeraya Sueanak

วิทยาลัยผู้นำนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต
College of Leadership and Social
Innovation, Rangsit University, Thailand.
Email: Aom_theeraya@hotmail.com

2. รศ.ดร.รัตพงษ์ สอนสุภาพ*

Assoc.Prof.Dr.Rattaphong Sonsuphap

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต
Faculty of Economics, Rangsit
University, Thailand.
Email: rattsonsuphap@gmail.com

คำสำคัญ

เงินตรา; เงินเสมือน; สกุลเงินดิจิทัล; บิทคอยน์

Keywords:

Currency; Virtual Currency;
Cryptocurrency; Bitcoin

Article history:

Received: 29/06/2024

Revised: 21/07/2024

Accepted: 01/19/2024

Available online: 31/12/2024

How to Cite:

Sueanak, T. & Sonsuphap, R. (2024).
Bitcoin : New Alternative Financial
Approach. *Journal Dhamma for Life*,
30(4), 519-530.

ABSTRACT

This research study aims to study Bitcoin as 1) a viable digital currency and 2) its characteristics as equivalent to a fiat money. A qualitative research study is conducted to examine the potential of Bitcoin as an acceptable digital currency for monetary exchange in commodities, goods, and services. A total of 8 key informants who are experts in digital currency are interviewed. Documentary review is also utilized in supporting the study for a comprehensive analysis and evaluation of Bitcoin.

The findings from the research study are Bitcoin cannot be a reliable currency at present as its value fluctuates extensively making Bitcoin an unstable currency to be used as a medium of exchange for goods and services, despite its protocol of computation for safe transaction with low transaction fee and immediate transfer, Bitcoin still do not gain confidence as reliable digital currency, and Bitcoin is currently used as an investment for trading and generating profits such as initial coin offering (ICO) rather than its original intent to be an alternative form of financial approach.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) บิทคอยน์ในแง่บทบาทหน้าที่ของเงินและ 2) บิทคอยน์ในแง่คุณสมบัติของความเป็นเงิน โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากบุคคลที่เกี่ยวข้องและผู้เชี่ยวชาญด้านสกุลเงินดิจิทัลทั้งหมดจำนวน 8 ท่าน ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และสรุปผลการวิจัยเป็นเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่าบิทคอยน์ยังไม่สามารถเป็นเงินที่ดีได้ ณ ช่วงเวลานี้ เพราะบิทคอยน์มีบทบาทหน้าที่และคุณลักษณะของเงินที่ดีได้ยังไม่ครบถ้วน ถึงแม้ว่าบิทคอยน์จะสามารถใช้เป็นตัวกลางในการซื้อขายสินค้าและบริการระหว่างกันได้ มีความปลอดภัยสูง ค่าธรรมเนียมการโอนต่ำ และใช้เวลาทำธุรกรรมที่รวดเร็ว แต่ข้อบกพร่องที่พบเช่น เรื่องความผันผวนของราคาที่มีการเปลี่ยนแปลงมูลค่าขึ้นลงอย่างรวดเร็วในเวลาอันสั้น ส่งผลให้บิทคอยน์เป็นเครื่องวัดมูลค่าสินค้าและบริการได้ แต่อาจจะไม่ดีนัก โดยหากมีการกำหนดให้บิทคอยน์เป็นมาตรฐานการชำระหนี้ในภายหน้าก็จะมีความเสี่ยงด้านราคาที่สูงขึ้น และจากความผันผวนด้านราคาข้างต้น ทำให้บิทคอยน์ยังไม่ใช่สกุลเงินที่เป็นเครื่องรักษามูลค่าที่ดี หากในอนาคตบิทคอยน์มีความเสถียรด้านมูลค่า ก็อาจทำให้การพิจารณาความเป็นเงินได้ผลที่เปลี่ยนไป และหากพิจารณาเรื่องการใช้งานสกุลเงินบิทคอยน์ พบว่าผู้สร้างออกแบบบิทคอยน์เพื่อใช้เป็นเงินตราที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยน แต่จากความผันผวนของราคาทำให้ผู้ใช้งานส่วนใหญ่ใช้บิทคอยน์ไปในมุมของสินทรัพย์ โดยเน้นการถือครองเพื่อเก็งกำไร หรือเน้นไปที่การลงทุน เช่น การทำ ICO เสียมากกว่า

บทนำ

“เงิน” คืออะไรก็ได้ที่ประชาชนให้การยอมรับว่ามันเป็นสิ่งที่สามารถใช้ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย หรือสิ่งใดก็ได้ที่ให้อำนาจซื้อกับประชาชนได้ แต่เรามักคุ้นชินกับเงินในเชิงสัญลักษณ์อย่างเช่น เหรียญกษาปณ์ ธนบัตร และโลหะมีค่า โดยเงินนั้นนับว่ามีวิวัฒนาการมายาวนานหลายหมื่นปี (คณิศร์ แสงโชติ, 2565) โดยเปลี่ยนไปตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ และความก้าวหน้าของเทคโนโลยี โดยในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดดทำให้เกิดเงินเสมือนในรูปแบบต่าง ๆ จำนวนมากที่พร้อมจะเข้ามาเป็นทางเลือกใหม่ ๆ ในภาคการเงินของยุคปัจจุบัน โดยเงินเสมือนที่ได้รับการยอมรับคือ สกุลเงินดิจิทัล หรือ Cryptocurrency ที่ถือว่าเป็นเงินที่อยู่ในโลกอินเทอร์เน็ต ไม่ใช่เหรียญ ไม่ใช่กระดาษ และไม่ใช่โลหะมีค่า เป็นเงินที่ไม่มีรูปร่าง จับต้องไม่ได้ และเราไม่สามารถพกใส่กระเป๋าสตางค์ในชีวิตจริงได้ โดยสกุลเงินดิจิทัลที่เป็นสกุลแรกของโลกมีชื่อว่า “บิทคอยน์” ที่ถือได้ว่าเป็นเงินเสมือนที่ได้รับการยอมรับให้เป็นเงินถูกกฎหมาย

จากกระแสความนิยมในสกุลเงินทางเลือกใหม่นี้ มีหลายประเทศโดยเฉพาะประเทศที่กำลังประสบปัญหาทางการเงิน ได้เริ่มให้การยอมรับบิทคอยน์ว่าเป็นสกุลเงินทางเลือกใหม่ที่จะเข้ามาแก้ปัญหาทางการเงินภายในประเทศตนเอง อย่างเช่น ประเทศเอลซัลวาดอร์ (El Salvador) ถือได้ว่าเป็นประเทศแรกของโลกที่ได้ออกมาประกาศรองรับบิทคอยน์ว่าเป็นเงินประจำชาติ หรือประเทศแอฟริกากลาง ที่ยอมรับบิทคอยน์ให้สามารถใช้ได้ถูกต้องตามกฎหมายในประเทศ สำหรับประเทศไทยนั้นปัจจุบันบิทคอยน์มีสถานะเป็นสินทรัพย์ดิจิทัล ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบิทคอยน์ในมุมมองของเงินตรา เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ และคุณสมบัติของความเป็นเงิน

วัตถุประสงค์

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ

- 1) บิทธคยนิในแง่บพาทหนที่ของเงินและ
- 2) บิทธคยนิในแง่คุณสมบัติของความเป็นเงิน

ระเบียบวิธีการวิจัย

การดำเนินการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้เชี่ยวชาญด้านสกุลเงินดิจิทัล โดยการสัมภาษณ์เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยผู้วิจัยได้ตั้งคำถามแบบปลายเปิดไว้แบบกว้าง ๆ สามารถยืดหยุ่น และปรับเปลี่ยนคำถามให้ตรงตามวัตถุประสงค์มากที่สุด การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจาก 2 แหล่ง ได้แก่

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) รวบรวมการจดบันทึก การบันทึกเสียงที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยลงพื้นที่สัมภาษณ์และเก็บข้อมูล จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่กำกับดูแล 2 คน ตัวแทนนักธุรกิจหรือผู้บริหาร 2 คน ตัวแทนจากผู้ให้บริการ 2 คน และตัวแทนจากนักวิชาการ 2 คน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลที่ได้นำมาดำเนินการตีความหมายด้วยกระบวนการดังต่อไปนี้

1) การลดทอนข้อมูล (Data reduction) ดำเนินการเรียบเรียงเฉพาะข้อมูลที่สำคัญซึ่งได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากประชากรเป้าหมาย

2) การจัดระเบียบข้อมูล (Data display) ทำการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยกำหนดให้ประเด็นที่มีคำตอบคล้ายกันอยู่ในกลุ่มเดียวกัน

3) การค้นหาข้อสรุปและตีความของข้อมูลในรูปแบบพรรณนาตามแนวคิดทางการวิจัยที่กำหนดไว้

4) ทำการสรุปผลพรรณนาข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อบรรยายให้เป็นสภาพตามความเป็นจริงของความคิดเห็นที่สัมภาษณ์ได้จากกลุ่มเป้าหมาย และเขียนรายงานสรุปในลักษณะของการพรรณนาความในลักษณะขององค์รวม

2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นการนำข้อมูลที่รวบรวมไว้ก่อนแล้วมาใช้ในรูปของแนวคิด ทฤษฎี โดยรวบรวมจากการค้นคว้าจากพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ.2501 พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ.2561 เอกสารบทความวิชาการ หนังสือ วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งที่จะศึกษาบิทธคยนิในมุมมองบพาทหนที่ของเงิน และในมุมมองด้านคุณสมบัติของเงินที่ดี เพื่อเปรียบเทียบกับมุมมองของการเป็นสินทรัพย์ดิจิทัล

การทบทวนวรรณกรรม

ความหมายคำว่าเงินตราตามกฎหมายไทย

พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ.2501 มาตรา 6 กำหนดความหมายของ “เงินตรา” ไว้ว่าเงินตราได้แก่ เหรียญกษาปณ์และธนบัตร(สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2501 : หน้า 3) พระราชบัญญัติควบคุมการ

แลกเปลี่ยนเงิน พ.ศ.2485 ได้กำหนดความหมายของ “เงินตรา” ไว้ดังนี้ มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้ “เงินตรา” หมายความว่า เงินที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมายในประเทศไทย (ราชกิจจานุเบกษา, 2485: หน้า 1)

ความหมายคำว่าเงินตราตามนักสังคมวิทยา

แนวคิด The social life of money โดย Nigel Dodd , (2014) (อ้างถึงใน ผาณิตดา ไสยรส, 2561) ได้นำเสนอ แนวคิดเกี่ยวกับเงินตราผ่านมุมมองของนักสังคมวิทยา โดยได้เสนอว่า “เงิน” ไม่ได้มีความหมายจำกัดเพียงแค่สิ่งของวัตถุ เช่น เหรียญ หรือกระดาษธนบัตรอย่างที่คนทั่วไปคุ้นเคย แต่เขาเสนอว่า “เงิน” เป็นกระบวนการประกอบสร้างทางสังคมมีคุณลักษณะที่เป็นพลวัตเลื่อนไหลอยู่ตลอดเวลา เงินเป็นผลลัพธ์ที่มาจาก การปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคม เต็มไปด้วยความสัมพันธ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ อำนาจรัฐ ความเชื่อมั่นทางสังคม ความไว้วางใจ วัฒนธรรม ศาสนา ค่านิยม ฯลฯ การเคลื่อนที่ไปมาของเงินจากการแลกเปลี่ยนของผู้คน คือสิ่งที่ช่วยธำรงรักษามูลค่าของเงินเอาไว้ เพราะมูลค่าของเงินไม่ได้มาจากตัวของมันเอง แต่เกิดขึ้นได้ เพราะเงินเป็นส่วนประกอบหนึ่งของระบบความสัมพันธ์ต่าง ๆ รวมทั้งคุณค่ามันจะมาจากสิ่งที่เงินสามารถลดบันดาลให้ได้ ดังนั้นในทางปฏิบัติไม่ว่าเงินจะมาในรูปลักษณะของเปลือกหอย โลหะ กระดาษ หน่วยวัดบิต (Bits) หรือไบต์ (Bytes) หรือรูปแบบอื่น ๆ トラบใดที่มันยังคงได้รับการยอมรับ เงินจะยังคงเป็นสิ่งที่สามารถส่งต่อมูลค่าและความหมายทางสังคมระหว่างผู้ใช้เสมอ

สำหรับหน้าที่ของเงินนั้นถูกนำเสนอโดย William Stanley Jevons, (1835-1882) (อ้างถึงในอาณัติ สิมัคเดช, 2561) ที่ได้วิเคราะห์ถึงบทบาทหน้าที่ของเงินและเขียนเป็นตำราเกี่ยวกับเงินชื่อว่า Money and the Mechanism of Exchange, (1875) โดยระบุถึงหน้าที่ของเงินใน 4 มิติ

1. การเป็นสื่อกลางในการใช้แลกเปลี่ยน (Medium of Exchange)

การที่เงินสามารถใช้ในการซื้อขายแลกเปลี่ยนกับสินค้าและบริการได้ หน้าที่ดังกล่าวเป็นการแก้ปัญหาของระบบ Barter ที่การแลกเปลี่ยนจะเกิดขึ้นได้เฉพาะเมื่อมีความต้องการที่จะแลกเปลี่ยนสินค้าจากทั้งสองฝ่าย โดยในที่นี้คือเปลี่ยนมาซื้อขายผ่านการแลกเปลี่ยนกับเงินแทนนั่นเอง

2. การใช้เป็นหน่วยในการวัดมูลค่า (Unit of Accounting)

การที่มีเงินจะช่วยแก้ปัญหาของจำนวนราคาของสินค้าใน Barter โดยภายใต้ระบบ Barter ราคาของสินค้าจะมีจำนวนมหาศาลเท่ากับ $n(n-1)$ โดย n คือจำนวนสินค้าและบริการที่มีในระบบเช่น หากในสังคมนั้นมีสินค้าบริการที่แลกเปลี่ยนกัน 100 ชนิด จะต้องมียอดราแลกเปลี่ยนสินค้าถึง $100 \times 99 = 4,950$ อัตรา การที่มีเงินเข้ามาจะทำให้ราคาของสินค้าลดลงเหลือเพียง n ราคาเท่านั้น การมีเงินจึงทำให้เกิดมาตรฐานในการตั้งราคาสินค้าโดยเปรียบเทียบกับเงินในสกุลนั้น ๆ แทน

3. การใช้เพื่อเป็นมาตรฐานในการชำระหนี้ (Standard of Deferred Payment)

กล่าวคือ เงินถูกใช้เป็นมาตรฐานเพื่อชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม ในตำราเรื่องบทบาทของเงิน ในยุคหลัง ๆ จะไม่มีการระบุถึงบทบาทของเงิน เนื่องจากมองว่าบทบาทในการใช้ชำระหนี้ นั้นซ้ำซ้อนกับ บทบาทการเป็นสื่อกลางในการใช้แลกเปลี่ยน

4. การใช้เพื่อรักษามูลค่า (Store of Value)

อีกหนึ่งบทบาทที่สำคัญของเงิน คือการเป็นหน่วยที่ช่วยวัดความมั่งคั่ง กล่าวคือยังมีเงินมากยิ่งรวย โดยแน่นอนว่าการจะสะท้อนความรวยได้ เงินที่ถือต้องเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปในระบบเศรษฐกิจ และจะยิ่งดีถ้าหากมูลค่าของเงินค่อนข้างที่จะไม่เปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง (Stable) (อาณัติ สิมัคเดช ,2561 หน้า 16-18)

“หนึ่งในปัจจัยสำคัญที่จะกีดกร่อนมูลค่าของเงินอย่างรุนแรง คืออัตราเงินเฟ้อที่มากเกินไป” (อาณัติ สิมัคเดช ,2561 หน้า 18)

โดยในกรณีที่บางประเทศมีอัตราเงินเฟ้อมากกว่า 100% อาจพูดได้ว่าบทบาทของเงินด้านความสามารถในการรักษามูลค่าของสกุลเงินนั้นต่ำ เช่น กรณีประเทศเวเนซุเอลาในปี 2018 ประสบปัญหาเรื่องรั้งจากอัตราเงินเฟ้อที่สูงจนถึงขั้นเปรียบเทียบราคาได้ว่ากาแฟ 10 ปีที่แล้ว สามารถซื้อห้องชุดได้ 1 ห้อง

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง บิทคอยน์ : ทางเลือกใหม่ของความเป็นเงิน มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) บิทคอยน์ในแง่บทบาทหน้าที่ของเงินและ 2) บิทคอยน์ในแง่คุณสมบัติของความเป็นเงิน ผลการวิจัยมีดังนี้

1. บิทคอยน์ในแง่บทบาทหน้าที่ของเงิน

1) การเป็นสื่อกลางในการใช้แลกเปลี่ยน (Medium of Exchange)

เป็นที่รู้กันดีว่าบิทคอยน์ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนในรูปแบบออนไลน์ แบบกระจายอำนาจโดยไม่ต้องการผ่านคนกลาง หรือบุคคลที่สาม อย่างเช่น ธนาคาร ทำงานอยู่บนเทคโนโลยีบล็อกเชน ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตซึ่งสามารถชำระค่าสินค้า หรือโอนเงินให้แก่กันได้ทั่วโลกโดยไม่ต้องเดินทางไปหากัน และไม่จำเป็นต้องจับต้องตัวเงินเพื่อนับส่งมอบระหว่างกัน เป็นการประหยัดเวลา และประหยัดต้นทุนโดยเฉพาะต้นทุนค่าธรรมเนียมการโอนเงิน ซึ่งการโอนบิทคอยน์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตนี้จะประหยัดค่าธรรมเนียมการโอนเงินได้มากกว่าการโอนผ่านระบบ Money Gram หรือระบบ Western Union ซึ่งเป็นชื่อระบบผู้ให้บริการโอนเงิน และรับเงินโอนด่วนระหว่างประเทศ รับเงินภายใน 5 นาที โดยไม่จำเป็นต้องมีบัญชีกับธนาคาร สะดวก รวดเร็ว และปลอดภัย

2) การใช้เป็นหน่วยในการวัดมูลค่า (Unit of Accounting)

มูลค่าสินค้าและบริการสามารถเปรียบเทียบมูลค่าผ่านสกุลเงินบิทคอยน์ได้ โดยหน่วยเงินย่อยของสกุลเงินบิทคอยน์มีชื่อว่า Satoshi เหมือนอย่างกับสกุลเงินบาทของประเทศไทย ที่มีหน่วยย่อยเป็นสตางค์ สินค้าหรือบริการใดที่วัดมูลค่าเป็นสกุลเงินบาทได้ ก็สามารถวัดมูลค่าเป็นสกุลเงินบิทคอยน์ได้เช่นเดียวกัน แต่อุปสรรคของบิทคอยน์อยู่ที่ความผันผวนของราคาบิทคอยน์ ที่มีมูลค่าขึ้นลงอยู่ตลอดเวลาอาจเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการเพิ่มต้นทุนต่อหน่วยเศรษฐกิจจากทั้งผู้ขายและผู้บริโภค

3) การใช้เพื่อเป็นมาตรฐานในการชำระหนี้ (Standard of Deferred Payment)

สกุลเงินบิทคอยน์สามารถใช้ในการชำระหนี้สินที่มีต่อกันได้ ไม่จำเป็นต้องเดินทางมาพบหน้ากัน ซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ลูกหนี้และเจ้าหนี้ แต่ราคาที่ผันผวนของสกุลเงินบิทคอยน์ยังคงเป็นอุปสรรคที่สำคัญ ที่ทำให้บิทคอยน์ไม่สามารถรักษาเสถียรภาพด้านราคาไว้ได้ อาจทำให้เจ้าหนี้หรือลูกหนี้เกิดการเสียเปรียบกันมากเกินไป และการยอมรับสกุลเงินบิทคอยน์เพื่อชำระหนี้ได้ตามกฎหมายมีการรองรับจากบางประเทศเท่านั้น

4) การใช้เพื่อรักษามูลค่า (Store of Value)

สกุลเงินบิทคอยน์ถูกผลิตมาในปริมาณที่จำกัด ไม่สามารถผลิตเพิ่มขึ้นได้ ดังนั้น สกุลเงินบิทคอยน์จะไม่มี การถูกด้อยค่าจากการเพิ่มอุปทาน แต่ความผันผวนด้านราคาของบิทคอยน์อาจจะเป็นสิ่งที่ด้อยค่าตัวบิทคอยน์เอง

2. บิทคอยน์ในแง่คุณสมบัติของความเป็นเงิน

ในการพิจารณาบิทคอยน์ในมุมมองด้านคุณสมบัติของสิ่งที่จะใช้เป็นเงินที่ดี โดยแยกพิจารณาแยกเป็นประเด็นดังนี้

1) เป็นที่ยอมรับของสังคม เมื่อพิจารณาถึงเงินสกุลบิทคอยน์จะเห็นได้ว่าการยอมรับยังคงเป็นเพียงบางกลุ่มคนเท่านั้น แต่มีแนวโน้มการยอมรับมีอัตราเพิ่มมากขึ้น โดยเห็นได้จากการที่มีบางประเทศได้เริ่มมีการยอมรับให้บิทคอยน์เป็นเงินที่ถูกต้องตามกฎหมายแล้ว เช่น ประเทศเอลซัลวาดอร์ และ แอฟริกากลาง เป็นต้น

และอีกประการหนึ่ง คือการที่บิทคอยน์ไม่มีสินทรัพย์หนุนหลังเหมือนเงินตราทั่วไป อาจทำให้การยอมรับเกิดขึ้นได้ยาก

2) มีเสถียรภาพในมูลค่า โดยคำว่าเสถียรภาพในมูลค่ามีความหมายทั้งเชิงบวก และเชิงลบ โดยคุณสมบัติของเงินที่ดีจะต้องสามารถเก็บรักษอำนาจซื้อซึ่งใช้สำหรับการแลกเปลี่ยนเป็นสินค้าและบริการต่าง ๆ ให้ใกล้เคียงกับระดับเดิม หากเงินที่ถือไว้มีการเปลี่ยนแปลงอำนาจซื้อสินค้า และบริการ เพิ่มขึ้นหรือลดลงในช่วงเวลาสั้น ๆ อย่างรวดเร็ว ย่อมทำให้เงินนั้นขาดเสถียรภาพในด้านการเก็บรักษามูลค่า เมื่อพิจารณาสกุลเงินบิทคอยน์จะพบว่าคุณสมบัติของการมีเสถียรภาพในมูลค่าค่อนข้างต่ำ เนื่องจากมูลค่าของบิทคอยน์มีความผันผวนและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทั้งเพิ่มขึ้น และลดลงในช่วงเวลาสั้น ๆ อย่างรวดเร็ว

3) **มีปริมาณที่ยืดหยุ่นได้** หมายถึง เมื่อพิจารณาสกุลเงินบิทคอยน์จะพบว่า มีปริมาณเงินอยู่ในจำนวนจำกัด 21 ล้านเหรียญเท่านั้น (Finnomena, 2565) และการใช้งานอยู่ในวงจำกัด ไม่ได้แพร่หลาย หากในอนาคตสัดส่วนการใช้เงินสกุลบิทคอยน์มีปริมาณเพิ่มขึ้น ก็อาจจะเป็นอุปสรรคในการขยายตัวทางเศรษฐกิจได้ เนื่องจากติดข้อจำกัดของหลักเกณฑ์ในการสร้างเงินเพิ่มขึ้น หรือหากประชาชนถือครองบิทคอยน์เพื่อมุ่งหวังการเก็งกำไรโดยไม่นำออกมาใช้จ่ายก็จะเกิดภาวะการกักตุน อาจส่งผลให้เกิดภาวะเงินฝืดได้

4) **มีน้ำหนักเบา** เงินที่ดีควรต้องสะดวกในการพกพาติดตัวไปมาได้ง่าย ถือได้ว่าเป็นจุดเด่นของสกุลเงินบิทคอยน์ เพราะสกุลเงินบิทคอยน์ไม่ได้มีรูปร่างทางกายภาพ จับต้องไม่ได้ ไม่ได้มีลักษณะเป็นเหรียญกษาปณ์หรือธนบัตร เป็นเพียงข้อมูลที่ถูกบันทึกอยู่ในระบบเครือข่ายเท่านั้น ง่ายต่อการพกพา สะดวกต่อการใช้งาน เพราะผู้ใช้สามารถใช้ได้ทุกที่ทั่วโลกผ่านทางอินเทอร์เน็ต

5) **มีความคงทน** คุณสมบัติในข้อนี้จะใช้ในเงินที่มีสภาพทางกายภาพเป็นเงินเหรียญกษาปณ์ หรือธนบัตร เนื่องจากต้องใช้พกพาไปใช้ยังสถานที่ต่าง ๆ ทุกวัน และมีการเปลี่ยนมือผู้ใช้หลายรอบซึ่งเสี่ยงต่อการชำรุดเสียหายได้ง่าย แต่สำหรับสกุลเงินบิทคอยน์ไม่ได้มีรูปร่างทางกายภาพ ความคงทนจึงไม่ได้อยู่ในตัวเงินเอง แต่หากอยู่ในคุณสมบัติของเครื่องมือที่ใช้พกพา หรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรักษาเงินเหล่านั้นให้ปลอดภัยทางด้าน cyber เสียมากกว่า

6) **เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับด้านมูลค่า** คุณสมบัติในข้อนี้ไม่ได้เป็นปัญหากับสกุลเงินบิทคอยน์ เนื่องจากเป็นเงินที่อยู่ในโลก Internet ที่มีการบันทึกข้อมูลไว้ในระบบเครือข่าย ไม่ได้มีการจัดทำเป็นเงินที่มีรูปลักษณ์ทางกายภาพออกมาใช้ จึงทำให้ไม่มีความแตกต่างกันของเงินในแต่ละหน่วย

7) **แบ่งเป็นหน่วยย่อยได้ง่าย** เพื่อรองรับการซื้อขายสินค้าและบริการระหว่างกันให้ได้ครบทุกชนิด เนื่องจากมูลค่าของสิ่งที่จะใช้ซื้อขายกันมีมากมายหลายระดับ สำหรับสกุลเงินบิทคอยน์ในส่วนนี้ก็ไม่เป็นปัญหา เพราะ สกุลเงินบิทคอยน์เป็นเงินที่อยู่ในรูปของไฟล์ข้อมูลที่ถูกจัดเก็บอยู่ในระบบเครือข่ายในการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า หรือบริการ จะเป็นการเปลี่ยนแปลงการบันทึกข้อมูลในระบบจากผู้ซื้อไปยังข้อมูลในระบบของผู้ขาย โดย 1 เหรียญของสกุลบิทคอยน์ สามารถแบ่งย่อยเป็นทศนิยมได้สูงสุดถึง 8 ตำแหน่ง หรือที่เรียกว่า Satoshi ซึ่งเป็นหน่วยย่อยที่สุดของสกุลเงินบิทคอยน์ที่เท่ากับ 0.00000001 ในขณะที่สกุลเงินทั่วไปสามารถแบ่งได้สูงสุดเพียง 2 ตำแหน่งเท่านั้น (Coin.Co.th.,2561)

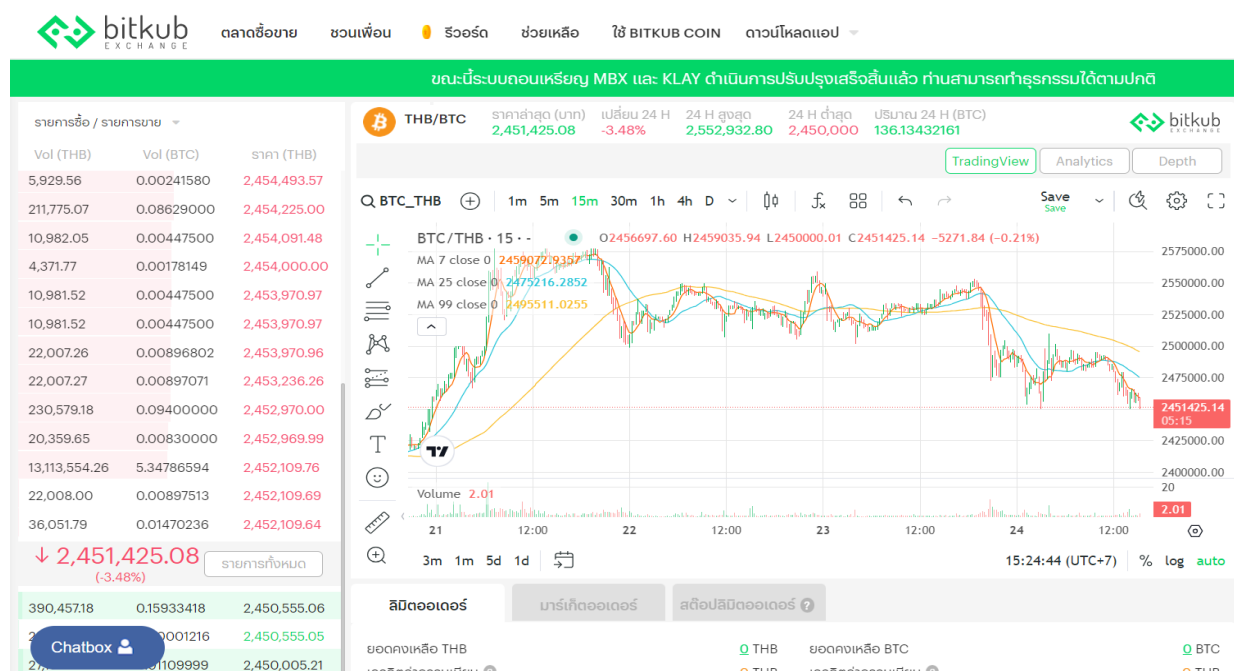
การอภิปรายผล

จากการพิจารณาจะพบว่า บิทคอยน์สามารถทำหน้าที่ของเงินได้แต่อาจจะไม่ดีนัก โดยสิ่งที่บิทคอยน์สามารถทำหน้าที่ของเงินได้ดี เช่น เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนได้ โดยลดต้นทุนการโอนเงินระหว่างกัน มีความปลอดภัยสูง ค่าธรรมเนียมการโอนต่ำ และใช้เวลาทำธุรกรรมที่รวดเร็ว ส่วนข้อบกพร่องที่พบเช่น เรื่องความผันผวนของราคา ที่มีการเปลี่ยนแปลงมูลค่าขึ้นลงอย่างรวดเร็วในเวลาอันสั้นส่งผลให้บิทคอยน์เป็นเครื่องวัดมูลค่าสินค้าและบริการได้ แต่อาจจะไม่ดีนัก หากมีการกำหนดใช้บิทคอยน์เป็นมาตรฐานการชำระหนี้ในภายหน้าก็จะมีความเสี่ยงด้านราคาที่ผันผวนเช่นกัน และจากการที่ราคาบิทคอยน์ผันผวนนี้เองทำให้บิทคอยน์ยังไม่ใช่สกุลเงินที่เป็นเครื่องรักษามูลค่าที่ดีได้ ซึ่งตรงกับการศึกษาของ เสวียน แก้ววงษา (2560) เรื่อง เงินดิจิทัล : บริบทของการพิจารณาความเป็นเงิน ที่วิเคราะห์ว่า เงินดิจิทัลในยุคปัจจุบันยังมีจุดบกพร่องของการทำหน้าที่เป็นเงิน โดยมองว่าบิทคอยน์มีพื้นฐานมาจากความต้องการสร้างระบบมาตรฐานในการชำระค่าสินค้าและบริการต่าง ๆ ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเน้นในรูปแบบของการชำระออนไลน์ โดยที่บิทคอยน์สามารถใช้เป็นเครื่องวัดมูลค่าได้ เช่นเดียวกับการใช้เงิน เพียงแต่การวัดมูลค่าสินค้าอาจไม่ได้เทียบเคียงกับเงินสกุลบิทคอยน์โดยตรง แต่เป็นการ

เทียบเคียงโดยเทียบกับค่าภายนอกของเงิน ผ่านทางอัตราแลกเปลี่ยนของบิทคอยน์ กับราคาสินค้าที่ระบุอยู่ในสกุลบิทคอยน์ ส่งผลให้เราสามารถระบุความแตกต่างของมูลค่าสินค้าต่าง ๆ ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งได้เช่นกัน สำหรับการเป็นมาตรฐานในการชำระหนี้ในภายหน้าบิทคอยน์ได้กำหนดเงินแต่ละหน่วยไว้เท่ากันอยู่แล้ว หากเจ้าหนี้และลูกหนี้ใช้หน่วยเงินในมาตรฐานเดียวกัน ในมุมมองของเจ้าหนี้ก็สามารถคิดอัตราผลตอบแทนได้ และในมุมมองของลูกหนี้ก็สามารถพิจารณาถึงต้นทุนของการนำเงินทุนมาใช้ได้ แต่หากพิจารณาบิทคอยน์เป็นมาตรฐานในการชำระหนี้ ช่วงระยะเวลาที่ให้อยู่ยืมเงิน และช่วงเวลาของการชำระเงินต้นคืนจะมีผลต่อหน้าที่การเก็บรักษามูลค่า เพราะราคาบิทคอยน์มีความผันผวน ทำให้ขาดเสถียรภาพทางมูลค่า และจากการที่มูลค่าของบิทคอยน์ผันผวนนี้เอง จะส่งผลต่อการรักษามูลค่าไปด้วย

และหากจะพิจารณาบิทคอยน์ในมุมมองคุณสมบัติของเงินที่ดี จะพบว่าบิทคอยน์มีคุณสมบัติพอที่จะเป็นเงินได้ แต่ก็อาจจะไม่ใช่เงินที่ดีเพราะถึงแม้บิทคอยน์จะมีลักษณะของเงินที่ดีอยู่หลายประการ แต่ก็ไม่มีคุณสมบัติของเงินที่ดีอยู่หลายประการเช่นกัน ซึ่งตรงกับการศึกษาของ เสวียน แก้ววงษา (2560) เรื่อง เงินดิจิทัล : บริบทของการพิจารณาความเป็นเงิน ทวีวิเคราะห์ว่า เงินดิจิทัลในยุคปัจจุบันยังขาดคุณสมบัติของเงินที่ดี โดยมองว่าบิทคอยน์มีการยอมรับเพื่อใช้ชำระค่าสินค้าและบริการสำหรับกลุ่มคนบางกลุ่มเท่านั้น ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มของผู้ที่ใช้บริการซื้อขายสินค้าผ่านระบบออนไลน์ และเสถียรภาพในมูลค่าของสกุลเงินบิทคอยน์ค่อนข้างต่ำ เนื่องจากค่าของเงินเมื่อเทียบค่าเป็นเงินสกุลอื่น มีการเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมากในเวลาอันรวดเร็ว และสกุลเงินบิทคอยน์มีปริมาณหมุนเวียนในระบบค่อนข้างน้อย เมื่อเทียบกับขนาดเศรษฐกิจ และบิทคอยน์ยังมีจำนวนจำกัดอยู่เพียง 21 ล้านเหรียญ ซึ่งอาจจะไม่เพียงพอต่อระบบเศรษฐกิจ แต่บิทคอยน์ก็มีจุดเด่นหลายประการที่เงินรูปแบบมีกายภาพทำไม่ได้เช่น มีน้ำหนักเบา เพราะบิทคอยน์เป็นเพียงข้อมูลที่ถูกบันทึกอยู่ในระบบเครือข่ายเท่านั้น ซึ่งผู้ใช้เองก็สามารถใช้ได้ทุกที่ผ่านทางระบบคอมพิวเตอร์หรือเครื่องมือสื่อสารในปัจจุบัน จึงง่ายต่อการพกพาไปเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนตามที่ต่าง ๆ โดยไม่ต้องกลัวเรื่องการขโมย เสี่ยงหาย เหมือนเงินในปัจจุบัน

ภาพที่ 1 แสดงการเคลื่อนไหวของราคาสกุลเงินบิทคอยน์ที่แสดงผลแบบทุก 15 นาที

ที่มา : <https://www.bitkub.com/th/market/btc> สืบค้นเมื่อ 24 พ.ค. 2567

จากรูปแสดงให้เห็นถึงมูลค่าของบิทคอยน์ในวันที่ 21 – 24 พ.ค. 2024 ที่แสดงให้เห็นว่ามูลค่าของบิทคอยน์ในวันที่ 22 พ.ค. 2024 มีมูลค่าสูงสุดอยู่ประมาณ 2,576,000 บาท และมีการเปลี่ยนแปลงขึ้น สลับลง จนราคาปัจจุบัน ณ วันที่ 24 พ.ค.2024 เวลาประมาณ 15.40 น. มูลค่าของบิทคอยน์อยู่ที่ประมาณ 2,451,425.08 บาท และจากรูปภาพแสดงให้เห็นว่า หากย้อนดูมูลค่าของบิทคอยน์ย้อนหลังไป 24 ชั่วโมง มูลค่าสูงสุดจะอยู่ที่ 2,552,932.80 บาท และมูลค่าต่ำสุดจะอยู่ที่ 2,450,000 บาท ซึ่งเทียบอัตราการเปลี่ยนแปลงได้ -3.48% ซึ่งถือได้ว่าบิทคอยน์มีมูลค่าที่ผันผวน ซึ่งช่องว่างระหว่างความผันผวนด้านราคานี้ทำให้ผู้คนส่วนใหญ่ สนใจบิทคอยน์ในมุมการถือครองเพื่อเก็งกำไร หรือมุ่งเน้นการลงทุนเพื่อสร้างรายได้ มากกว่าการถือครองไว้ใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ซึ่งก็สอดคล้องกับข้อค้นพบบางประการของ นายเกียรติกร เทียนธรรมชาติ (2561) จากงานวิจัยเรื่อง อิทธิพลต่อการตัดสินใจยอมรับใช้เงินดิจิทัล (บิทคอยน์) ของผู้บริโภคกลุ่ม Millennials ในกรุงเทพมหานคร ที่ได้สรุปผลของอิทธิพลที่ส่งผลต่อการยอมรับใช้เงินดิจิทัลว่า จุดประสงค์ของผู้ออกแบบเงินดิจิทัลกับผู้บริโภคนั้นแตกต่างกัน ในมุมมองของผู้ออกแบบ ออกแบบมาเพื่อใช้แทนเงินตราในรูปแบบปัจจุบัน ตรงข้ามกับผู้บริโภคที่มีมุมมองต่อเงินดิจิทัลเป็นเครื่องมือทางการเงินตราชนิดหนึ่งที่สามารถพัฒนาสถานะทางการเงิน และประสบความสำเร็จทางการเงินได้รวดเร็วขึ้น ด้านประโยชน์ในการใช้งานส่งผลทางตรงข้ามต่อการยอมรับใช้เงินดิจิทัลของกลุ่ม Millennials ในกรุงเทพมหานคร เนื่องจาก ภาพลักษณ์ของ Crypto Currency นั้นถูกออกแบบมาเพื่อแทนรูปแบบของเงินที่มีอยู่ที่มีประโยชน์ในเรื่องของการใช้แลกเปลี่ยนแทนรูปแบบของเงินที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนั้นไม่เป็นจริง ซึ่งภาพลักษณ์ของ Crypto Currency ที่มีอยู่ในปัจจุบัน คือ แหล่งช่องทางที่ผู้บริโภคแสวงหาผลประโยชน์เพื่อเพิ่มสถานะ และประสบความสำเร็จทางการเงินของตัวผู้บริโภคนั้นเอง

นอกจากนี้อีกปัจจัยหนึ่งคือ ความผันผวนด้านมูลค่าของบิทคอยน์ที่ไม่สามารถจะระบุได้ว่ามันจะหยุดผันผวนได้เมื่อไหร่เพราะราคาของบิทคอยน์เป็นไปตามกฎของอุปสงค์ และอุปทาน แม้ว่าในอนาคตผู้คนต่างให้การยอมรับบิทคอยน์มากขึ้น มีการใช้งานบิทคอยน์มากขึ้น ก็อาจจะไม่ใช่สิ่งที่รับรองได้ว่าบิทคอยน์จะลดความผันผวนลง ซึ่งก็สอดคล้องกับข้อค้นพบบางประการของ พงศกร พัวพัฒนกุล (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความผันผวนของราคา Bitcoin โดยงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างความผันผวนของราคาบิทคอยน์ตามตลาด จำนวนธุรกรรมต่อวัน จำนวนหมายเลขประจำเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ไม่ซ้ำต่อวัน และค่าธรรมเนียมการทำธุรกรรมซึ่งข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลรายวันย้อนหลังตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2557 ถึงวันที่ 12 กันยายน 2560 ผลการศึกษาพบว่าความผันผวนของราคาบิทคอยน์ไม่ได้มีความสัมพันธ์ต่อความผันผวนของจำนวนธุรกรรมต่อวัน

นอกจากนี้ยังมีเรื่องอื่นที่แสดงให้เห็นถึงจุดอ่อนของบิทคอยน์ เหตุผลแรก เรื่องการกำกับดูแล เนื่องจากบิทคอยน์ไม่ได้ถูกกำหนดว่าเป็นเงินของประเทศใด ดังนั้นหากเกิดปัญหาด้านการทำธุรกรรมเช่น ถูกโจรกรรม ก็อาจไม่ได้รับสิทธิความคุ้มครองด้านพื้นฐานของผู้ใช้บริการทางการเงิน เพราะไม่รู้จะไปเรียกร้องกับใคร เหตุผลข้อที่สอง การเข้าถึงแหล่งเงิน หากเราต้องการจะกู้เงินสกุลบิทคอยน์มาทำธุรกิจ เราจะต้องติดต่อใคร แล้วคิดอัตราดอกเบี้ยอ้างอิงจากอะไร เหตุผลข้อที่สาม เทคโนโลยีที่รองรับบิทคอยน์ ยังไม่ถึงขั้น Mass Adoption หรือสามารถใช้งานได้ทั่วไป แม้จำนวนผู้ถือ Wallet สกุลเงินดิจิทัลจะเพิ่มขึ้นทั่วโลก แต่ข้อจำกัดในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต รวมถึงวิธีการใช้งานยังมีความยุ่งยากซับซ้อน (การเงินการธนาคาร,2021)

สรุป

สรุปการศึกษาพบว่า สกุลเงินบิทคอยน์ยังไม่ใช่เงินตราตามกฎหมายไทย เพราะบิทคอยน์ไม่ได้มีกายภาพ เป็นเหรียญกษาปณ์ หรือธนบัตร ดังที่ปรากฏในพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ.2501 จนกว่าจะมีการแก้ไขกฎหมายดังกล่าวเพื่อรองรับบิทคอยน์ และบิทคอยน์ก็ไม่ใช่เงินตามความหมายทางเศรษฐศาสตร์ เนื่องจากยังไม่สามารถ ทำหน้าที่ของเงินได้ครบถ้วน

โดยในช่วงเวลานี้ สกุลเงินบิทคอยน์ยังไม่สามารถเป็นเงินที่ดีได้ เนื่องจากบิทคอยน์มีบทบาทหน้าที่ และ คุณสมบัติของเงินที่ดีได้ยังไม่ครบถ้วน โดยอุปสรรคที่สำคัญก็คือการยอมรับจากสังคม เพราะถึงแม้ว่าบิทคอยน์ จะเป็นเทคโนโลยีทางการเงินที่ล้ำหน้า และปลอดภัยขนาดไหน แต่ถ้ารัฐบาลไม่ให้การยอมรับ คนส่วนใหญ่ก็จะ ไม่เชื่อมั่น และไม่กล้าเลือกใช้

ส่วนอุปสรรคที่สำคัญอีกเรื่องก็คือ เรื่องค่าของเงิน ที่จะต้องมีเสถียรภาพด้านมูลค่า เพราะหากค่าของเงิน มีการเปลี่ยนแปลงมูลค่าอยู่ตลอดเวลา โดยเพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างรวดเร็ว จะส่งผลให้ประชาชนขาดความเชื่อถือ และไม่ยอมรับเงิน เงินนั้นก็จะไม่สามารถทำหน้าที่ของเงินได้ต่อไป ดังนั้นในปัจจุบันรัฐบาลจึงมีหน้าที่ รักษา เสถียรภาพของเงินตรา โดยควบคุมมิให้ปริมาณเงินมีมากหรือน้อยเกินความต้องการของระบบเศรษฐกิจหากใน อนาคตบิทคอยน์มีความเสถียรด้านมูลค่า ก็อาจทำให้การพิจารณาความเป็นเงินเปลี่ยนไป

และหากเราพิจารณาเรื่องการใช้งานสกุลเงินบิทคอยน์จะเห็นได้ว่า ผู้สร้างออกแบบบิทคอยน์เพื่อใช้เป็น เงินตราที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยน แต่จากราคาที่มีความผันผวนทำให้ผู้ใช้งานส่วนใหญ่ใช้บิท คอยน์ไปในมุมของสินทรัพย์ กล่าวคือ เน้นการถือครองเพื่อเก็งกำไร หรือเน้นไปที่การลงทุน เช่น การทำ ICO หรือการทำสัญญาซื้อขายบิทคอยน์ล่วงหน้า หรือที่เรียกทั่วไปว่า บิทคอยน์ฟิวเจอร์ส (Bitcoin Futures) เป็นการ ซื้อขายสัญญาล่วงหน้าที่คาดการณ์ราคาคริปโทระหว่างนักลงทุนสองฝ่าย เป็นการลงทุนในคริปโทแบบไม่ได้ซื้อ เหรียญจริง ๆ ซึ่งคล้ายกับการเทรดสัญญาฟิวเจอร์สสินค้าชนิดอื่น ๆ เช่น ตราสารหรือหุ้น เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ

สกุลเงินบิทคอยน์ถือได้ว่าเป็นเรื่องใหม่ที่คนในสังคมต่างให้ความสนใจ ประกอบกับเทคโนโลยีการใช้งาน บิทคอยน์ก็มีการพลวัตอยู่ตลอดเวลา จึงควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามากำกับดูแลเรื่องความรู้ในการลงทุน และการบริหารความเสี่ยงให้แก่นักลงทุนรายย่อย ทางผู้วิจัยขอเสนอแนะว่า สำนักงานคณะกรรมการกำกับ หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ควรมีการปรับปรุงกฎหมาย หรือกฎระเบียบ เพื่อคุ้มครองนักลงทุนให้ทันต่อ สถานการณ์อยู่ตลอดเวลา

เอกสารอ้างอิง

- การเงินการธนาคาร1. (2021). *Fiat Currency จะอยู่รอดต่อไปอย่างไรในยุคที่ Cryptocurrency มีบทบาทมากขึ้น*. สืบค้น 18 เมษายน 2566, จาก <https://moneyandbanking.co.th/2021/18791/>
- คณิสร์ แสงโชติ. (2565). *เงิน อดีต ปัจจุบัน และอนาคต*. เชียงใหม่ : ลือคอินดีไซน์เวิร์ค

- ผานิตดา ไสยรส. 2561. รายงานการวิจัยเรื่อง กระเป๋าเงินดิจิทัลออลิเพย์: พัฒนาการของเทคโนโลยีการเงินออนไลน์และการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมไร้เงินสดในประเทศไทย. เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2501). พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ.2501 เล่ม 75 ตอนที่ 65 หน้า 412 ประกาศใช้ 26 สิงหาคม 2501
- เสวียน แก้ววงษา. 2561. เงินดิจิทัล: บริบทของการพิจารณาความเป็นเงิน, รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติสาขาเศรษฐศาสตร์ “อนาคตเศรษฐกิจไทยปี 61 รอดหรือซบเซา”, มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- อาณัติ ลีมคเดช. (2561). วิวัฒนาการของเงินจากหอยเบี้ยสู่คริปโทเคอเรนซี. กรุงเทพมหานคร: เกรทไอดี, หน้า 16-18.
- Bitkub Exchange. (2567). กราฟแสดงราคาของบิทคอยน์. สืบค้น 24 พฤษภาคม 2567, จาก <https://www.bitkub.com/th/market/btc>
- Coin.Co.th. (2561). หน่วยย่อยของบิทคอยน์. สืบค้น 12 มีนาคม 2567, จาก <https://support.coins.co.th/hc/th/articles/203105447-Satoshi-คืออะไร>
- CoinMarketCap. (2567). กราฟแสดงราคาของบิทคอยน์ย้อนหลัง. สืบค้น 24 พฤษภาคม 2567, จาก <https://coinmarketcap.com/th/currencies/bitcoin/>
- Dodd, Nigel. 2014. *The Social Life of Money*. 1st ed. Oxford Shire: Princeton University Press.
- Finnomena. (2565). จำนวนบิทคอยน์ทั้งหมด. สืบค้น 12 มีนาคม 2567, จาก <https://www.finnomena.com/planet46/what-is-bitcoin-mining/>
- SAIFEDEAN AMMOUS. (2565). *THE BITCOIN STANDARD* [ระบบการเงินทางเลือกใหม่ไร้ศูนย์กลาง] (ปริิยะ สัมพันธ์รักษ์ และพีรพัฒน์ หาญคงแก้ว, ผู้แปล) กรุงเทพมหานคร : บมจ.ซีเอดียูเคชั่น, หน้า 20-21.